

Prvo desetletje Listine Evropske unije o temeljnih pravicah

Listina Evropske unije o temeljnih pravicah je pravno zavezujoča od 1. decembra 2009, ko je začela veljati Lizbonska pogodba. S tem je Listina postala del primarnega prava Evropske unije. Ne glede na to, da smo lahko ponosni in zadovoljni, da smo z Listino dvignili zavest in kulturo o pomenu temeljnih pravic, pa vsekakor velja, da je poznavanje Listine in ozaveščenost o temeljnih pravicah še vedno nizka.

Evropska komisija vse od uvedbe Listine v letnih poročilih poroča o tem, kako se Listina upošteva v konkretnih primerih, zlasti pri predlogih nove zakonodaje Evropske unije. V letnih poročilih se tudi natančno poroča o vlogah, ki jo imajo institucije Evropske unije in organi držav članic pri uresničevanju temeljnih pravic v vsakdanjem življenju.

Letošnje poročilo potrjuje trend napredovanja zavedanja o pomenu usklajenosti politik z Listino. Odličen primer usklajenosti politik z Listino je Splošna uredba o varstvu podatkov. Sodišče Evropske unije se vse bolj pogosto sklicuje na Listino. V letu 2010 se je sklicevalo na Listino 27-krat, v letu 2018 pa kar 356-krat. Tudi nacionalna sodišča se v svojih odločbah vse bolj pogosto sklicujejo na Listino in Sodišče Evropske unije pogosto prosijo za mnenje. Letošnje Poročilo tako na eni strani izpostavlja raven poznavanja Listine, ki konstantno narašča, hkrati pa opozarja, da so možne izboljšave, zlasti na nacionalni ravni. Ponekod v Evropski uniji je nespoštovanje pravne države in azilne zakonodaje še vedno problem. Kar zadeva uporabo Listine v letu 2018, so v letnem poročilu 2019 navedene ključne pobude Evropske unije, kot so vzpostavitev zaščite žvižgačev na ravni Evropske unije (minimalni standardi za zagotovitev visoke ravni zaščite žvižgačev), spodbujanje volilne pravice (ukrepi za spodbujanje svobodnih in poštenih volitev, sporočilo o dezinformacijah in poziv spletnim platformam in

oglaševalski industriji, naj ukrepajo proti lažnim novicam) ter boj proti sovražnemu govoru na spletu (spremljanje učinka kodeksa ravnanja na boj proti sovražnemu govoru na spletu).

Zaskrbljujoče je, da je ozaveščenost o Listini relativno nizka. Letos, ko torej obeležujemo prvo desetletje Listine, je Evropska komisija skupaj z rednim letnim poročilom objavila tudi rezultate raziskave Eurobarometer o poznavanju Listine. Raziskava je pokazala, da se je poznavanje Listine od leta 2012 sicer nekoliko izboljšalo, kljub temu pa so le štirje od desetih vprašanih že slišali za Listino, le vsak deseti pa dejansko ve, kaj Listina je. Hkrati si več informacij o pravicah iz Listine želi šest od desetih vprašanih, ki želijo vedeti tudi, na koga se lahko obrnejo, kadar so kršene njihove pravice. Prav zato Evropska komisija sodeluje s pristojnimi organi na nacionalni in lokalni ravni ter na ravni Evropske unije, da bi ljudi čim bolj obveščala o njihovih temeljnih pravicah in o tem, kje naj poiščejo pomoč, če so jim pravice kršene. Praktične informacije so na voljo na spletišču Evropskega portala za pravosodje *e-pravosodje*.

Ob obeležitvi prvega desetletja Listine – stebra vrednot naše skupne Evropske unije – je prav, da si skupaj prizadevamo še naprej osveščati o Listini. Moramo si prizadevati, da bodo Evropejke in Evropejci Listino vzeli za svojo. Naš skupni cilj je, da bodo državljani Evropske unije imeli od Listine čim več. Za to pa je nujno, da poznajo svoje pravice in vedo na koga se obrniti, kadar so jim kršene.

Dr. Zoran Stančič
Vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji